

**ПРОПАГАНДА ТВОРІВ О. О. ФАДЕЄВА НА УКРАЇНІ
У ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Як відомо, у довоєнні роки О. Фадєєв неодноразово бував на Україні. У 1930 р. він брав участь у роботі Другої всесвітньої конференції революційної літератури в Харкові. Письменник прибув до Харкова напередодні жовтневих свят. Восьмого листопада О. Фадєєв виступив на вечірньому засіданні конференції, під час перебування у Харкові зустрічався з українськими читачами. Шістнадцятого листопада разом з делегатами конференції

приїхав до Дніпробуду, де взяв участь у мітингах та зустрічах [6; 7; 30 і 32]. У 1933 р., коли в Києві перебувала група московських і ленінградських письменників, в Будинку літераторів відбувся вечір російської радянської літератури з участю Я. Городського, М. Ушакова, О. Фадеєва, який виголосив вступне слово [17].

Громадськість Радянської України була зацікавлена у зміцненні творчих зв'язків з видатним майстром радянської літератури. Двадцять шостого липня 1933 р. Донецький обком ЛКСМУ звернувся до письменника, щоб він допоміг провести всесоюзний конкурс на кращий твір про комсомольців і молодь Донбасу [16, с. 176].

О. Фадеєв входив у групу, яка вивчала стан літератури на Україні. Влітку 1934 р. О. Фадеєв разом з групою товаришів приїжджає на Україну і надає велику практичну допомогу українським літераторам в підготовці Першого з'їзду Спілки письменників УРСР [12, с. 42].

У 1939 р. О. Фадеєв керував роботою Шевченківського пленуму правління Спілки письменників СРСР, зустрічався з українськими читачами. Він виступав у Конотопі, Каневі. Третього травня 1939 р. у Києві, на Привокзальній площі, де зібралося 12 тис. чоловік, він говорив про дружбу народів, розквіт національних культур, Т. Г. Шевченка [10].

У 1927 р. Державне видавництво України (ДВУ) видало оповідання О. Фадеєва «Проти течії» (скорочений варіант в перекладі українською мовою тиражем 5 тис. прим.). У 1929 і 1930 рр. вийшли друге та третє видання, тим же тиражем. Згодом О. Фадеєв доповнив оповідання новою кінцівкою і перейменував його в «Народження Амгунського полку». Це було враховано видавництвами Радянської України. Укрдержнацменвидав в 1936 р. випустив польською мовою «Амгунський полк» (тиражем 1500 прим.).

Епохальним твором радянської літератури став роман О. Фадеєва «Розгром» (1926). З 1927 р. уривки роману починають друкуватися російською і українською мовами на сторінках газет. Відбираються найбільш драматичні сцени, в яких відображені безстрашність і мужність Левінсона, самовідданість і героїзм Морозка. До уривків з «Розгрому» звертаються газети «Красный Николаев» [15], «Молодая гвардия» [21], «Красная Армия» [13], «Червона Армія» [33].

У 1928 р. ДВУ видає «Розгром» в перекладі українською мовою тиражем 4 тис. прим. Перше видання роману швидко розійшлося, друге було випущено в 1930 р. тиражем 10 тис. прим. У цьому ж році роман видає «Український робітник» (20 тис. прим.), «Література і мистецтво» випускає його в 1934 р. масовим тиражем (50 тис. прим.), Держлітвидав УРСР в 1935 р. — 10 тис. прим. Перший роман О. Фадеєва видавався в УРСР і в перекладі іншими мовами. Укрдержнацменвидав у 1936 р. випустив його болгарською (1 тис. прим.), у 1941 р. — польською (5 тис. прим.)

мовами. У 1929 р. «Культур-Ліга» видала «Розгром» єврейською мовою (2 тис. прим.).

У 1935 р. «Художня література» випустила уривок з роману «Метелиця» українською мовою (15 тис. прим.), Укрдержнацмен-видав у 1936 р. — німецькою (4 тис. прим.), у 1937 — єврейською (2850 прим.).

Першого листопада 1933 р. правління ЛІМа розглянуло питання «Про Бібліотеку сільського театру». Було прийнято рішення: «В першу серію Бібліотеки сільського театру включити... «Розгром» О. Фадеева [38, с. 102]».

Газети України у довоєнні роки публікували спогади О. Фадеева про Сергія Лазо [14, с. 277].

Однак найбільше уваги було приділено на Україні епопеї «Останній з Удеге». Газети вмістили уривки з третьої і четвертої частин епопеї. Читачі О. Фадеева в УРСР познайомилися, зокрема, з уривками «Взяття Шкотова» [33], «Страйк» [35], «Лист» [4], «Сім'я Борисова» [25] — російською та українською мовами. Двадцять дев'ятого липня 1933 р. на засіданні правління ЛІМу обговорювалось питання «Про видання актуальних творів російської пролетарської літератури», де йшлося також про «Останнього з Удеге» О. Фадеева [17].

Перша і друга книги епопеї (12 000 прим.) вийшли в Києві (1934 р.) у видавництві ЛІМ. У 1939 р. здійснено російське видання: в Києві Держлітвидав УРСР випустив в серії «Бібліотека червоноармійця» «Сучан» (уривок з епопеї). Тираж видання не зазначений. Третя книга «Останнього з Удеге» до Великої Вітчизняної війни українською мовою не виходила.

Над оформленням книг О. Фадеева працювали художники Я. Леус, О. Маренков, А. Старчевський, І. Хотинюк.

Всього у довоєнні роки в УРСР здійснено 17 видань творів Фадеева загальним тиражем 152 350 прим. українською (10), російською (1), єврейською (2), польською (2), болгарською (1) і німецькою (1) мовами. Книготоргова реклама та рекомендаційна бібліографія сповістили читачів про вихід українською мовою «Розгрому» у Державному видавництві України [17; 29], видавництвах «Український робітник» [16, с. 13], «Література і мистецтво» [26]. Книги О. Фадеева були у рекомендаційних списках літератури [2; 21; 22; 27].

Важливу роль у пропаганді творів великого російського письменника на Україні відіграла літературно-художня критика [8, с. 23; 9, с. 83 і 89; 11; 19; 23; 24; 34; 36, с. 13].

У пропаганді творчості О. Фадеева використовувались найрізноманітніші форми. Повсюдно влаштовувалися читання його творів. Книги письменника формували у трудящих відданість ідеям комунізму, безмежну стійкість і мужність, високу свідомість.

Список літератури: 1. Бібліотека і читач на Україні. — У кн.: Труды інституту книгознавства. Ч. 2. Праці кабінету вивчення книги і читача. Харків; Київ, 1930. 2. Більшовицька правда, 1941, 9 лютого. 3. *Беляев Б.* Украина

в жизни и творчестве А. А. Фадеева. — Донбасс, 1967, № 6. 4. Ворошиловградская правда, 1940, 20 октября. 5. Ворошиловец, 1935, 15 сентября. 6. Днепрострой, 1930, 16 ноября. 7. Днепрострой, 1930, 19 ноября. 8. Забой, 1927, червень. 9. Коваленко Б. Нотатки про «Останнього з Удеге». — За марксо-ленінську критику, 1932, № 11. 10. Комуніст, 1939, 4 травня. 11. Кочегарка, 1927, 24 июня. 12. Кондратьев Д. К. Фадеев и И. Микитенко (К вопросу об общности идейно-эстетических взглядов). — В кн.: Проблемы литературной и литературно-общественной деятельности А. А. Фадеева. По материалам «Фадеевских чтений». Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1974. 13. Красная Армия, 1930, 20 февраля. 14. Красное знамя, 1940, 30 июня. 15. Красный Николаев, 1927, 29 мая. 16. Літературний Донбас, 1933, № 7—8. 17. Літературна газета, 1933, 1 вересня. 18. Літературна газета, 1934, 10 лютого. 19. Молодая гвардия, 1926, 16 июня. 20. Молодая гвардия, 1927, 18 июля. 21. Молодая гвардия, 1928, 11 февраля. 22. Молодая гвардия, 1929, 13 июля. 23. Приазовский пролетарий, 1927, 5 октября. 24. Приазовский пролетарий, 1927, 23 декабря. 25. Пролетарська правда, 1939, 11 вересня. 26. Радянський книгар, № 9/14, 1930, 5 травня. 27. Соціалістична культура, 1939, № 2. 28. Харківський пролетар, 1928, 8 квітня. 29. Харківський пролетар, 1928, 18 травня. 30. Харківський пролетар, 1930, 6 листопада. 31. Харківський пролетар, 1930, 10 листопада. 32. Харьковський рабочий, 1936, 10 сентября. 33. Червона Армія, 1936, 26 серпня. 34. Червоний гірник, 1930, 20 липня. 35. Южная правда, 1938, 11 и 20 августа. 36. Архів Державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Архів ДНБК), № 11.

This article gives a review of publications of extracts from the works of this prominent Soviet author in newspapers and magazines of the Ukrainian SSR, the history of publications of his books by leading publishing houses of the Soviet Ukraine. Important in the popularisation of A. A. Fadeyev's works in the Ukraine were the book-saling publicity, the bibliography or recommended books, the belle-lettre critique, the club and library forms of popularization of his works.

Стаття надійшла в редакцію 22 серпня 1979 року